

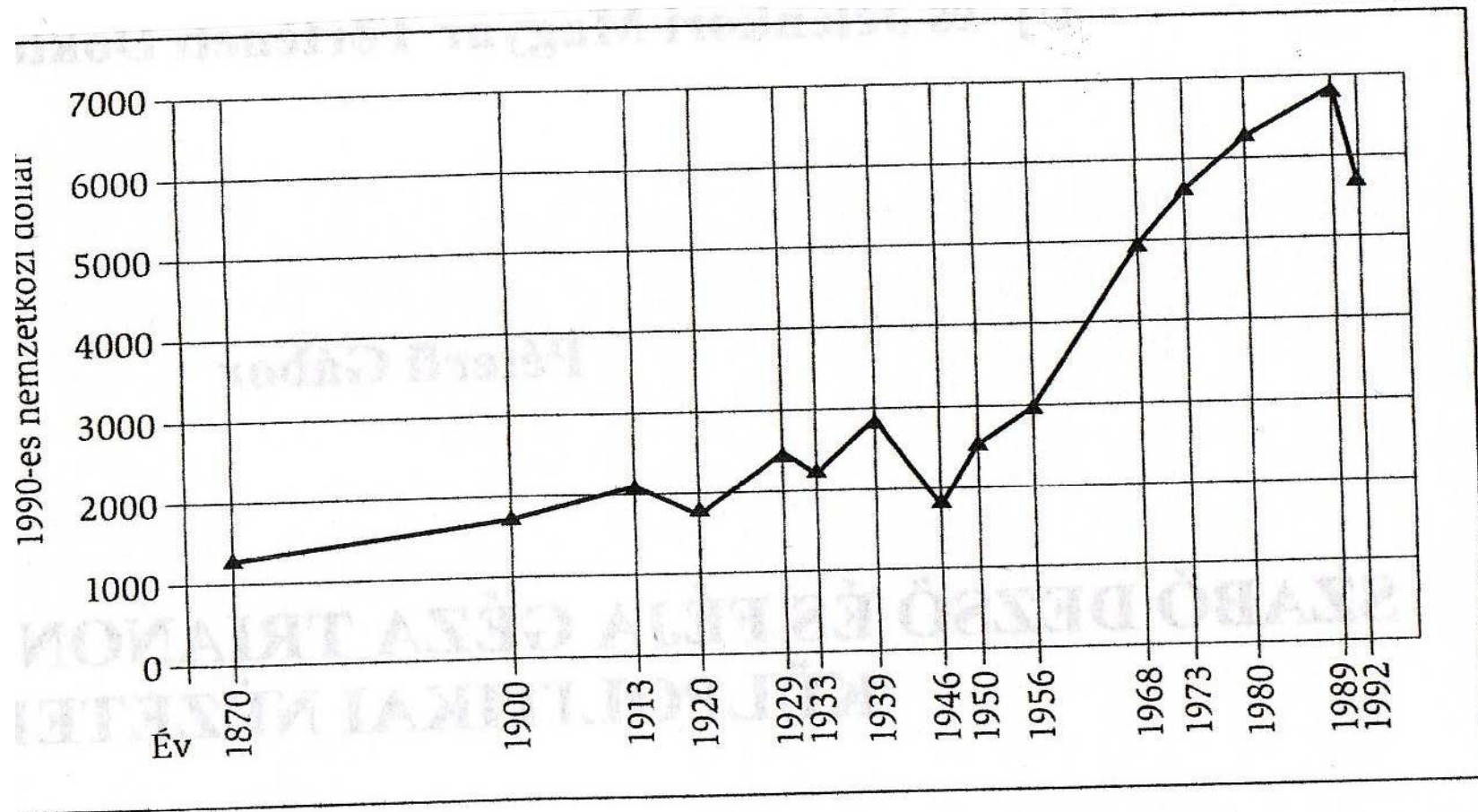
Pritz Pál

web.t-online.hu/pritzpal

***Sorskérdések és magyar külpolitika
a 20. században***

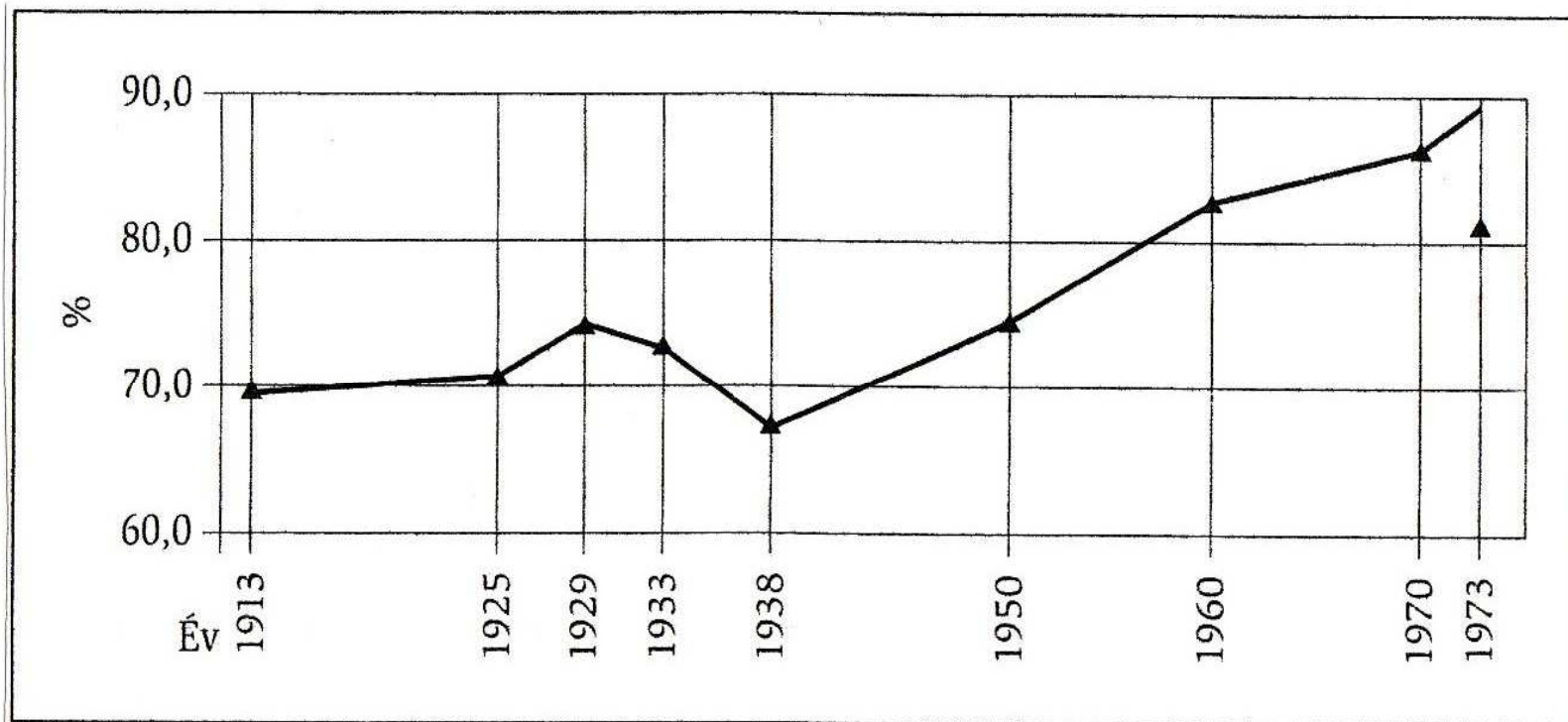
- 1805 december: *Charles Maurice de Talleyrand Bonaparte* Napóleonnak: "... ha az oroszok Magyarország urai, mindenhatók lennének Európával szemben."
- 1866-ban: *Otto von Bismarck* a párizsi nagykövetnek: "Ausztriával szemben jövőnk helyzetünk biztosítása érdekében Magyarország nemzeti követeléseinek biztosítását és a magyar alkotmány betartását fogjuk kérni."
- → A 19. században a magyarság súlya az európai hatalmi viszonyok alakulása szempontjából tényező.
- A 20. században az egész nemzet súlya degradálódott.
- 1918 november elején a *francia* Franchet d'Esperey lovaglócsizmában fölényeskedik Károlyi Mihállyal szemben.
- 1941 májusában a *brit* Sir Anthony Robert Eden Barcza Györgyön keresztül az egész országot oktatja ki.
- 1964-ben a *szovjet* orosz Leonyid Iljics Brezsnyev Kádár János Hruscsovnak szánt almaküldeményét a "címezett ismeretlen" indoklással parancsolja vissza Budapestre.
- → Magyarország helye a XX. századi Európában **óriási lecsúszást** jelent az előző századhoz képest.

Magyarság	Románság	Szerbség	Szlovákság	3 E
1910	1899	1900	1910	
8 757 584	5 489 296	2 298 551	1 676 000	9 476 847
1920		1921	1930	
9 688 737	10 399 265	3 100 893	2 346 000	
1941				
9 163 188	11 827 110			
1949	1956		1961	
11 633 664	15 080 686		3 836 213	
2001	2002	2002	2001	
11 794 578	19 409 400	6 378 987	4 614 854	30 403 241

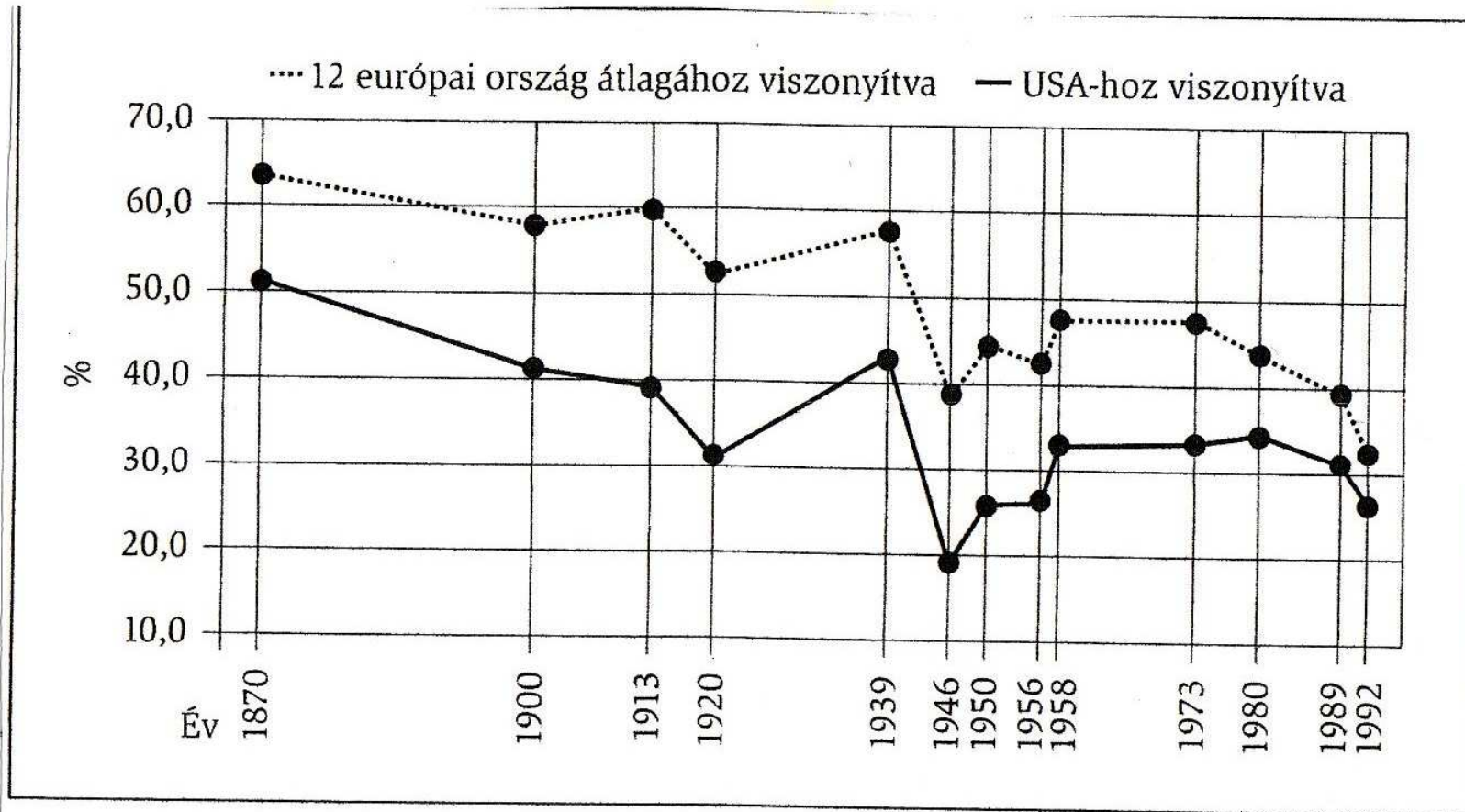

1. Magyarországi GDP/fő, 1870-1992

(A. Maddison: *Monitoring the World Economy 1820-1992*. Paris, OECD, 1995)

2. A magyarországi GNP/fő alakulása 24 európai állam átlagához képest
(P. Bairoch: Europe's Gross National Product, 1800-1975. In The Journal of Economic History Vol. 5.)

3. Magyarországi GDP/fő relatív alakulása, 1870-1992

(A. Maddison: i.m.)

Trianon a 20. századi magyar politikai gondolkodásban

Szekfű Gyula példátlanul nagy szerepe, Három nemzedék c. munkája

A *Három nemzedék* - monografikus mérete, az időnkénti hivatkozásokkal együtt is - nem szaktudományos teljesítmény.

Történetpolitikai esszével van dolgunk.

A múltat erkölcsi és ideológiai példatárként használja.

Rendkívüli sikere vélhetőleg ennek tudható be.

1920-ban jelent meg először, 1922-es újra kiadták.

1934-es kiadása fontos kortörténeti fejezettel bővül.

1935-ben negyedszer, 1938-ban ötödször, 1940-ben hatodszor és 1942-ben hetedszer lát napvilágot.

→ **A Horthy-korszak konzervatív, keresztény-nemzeti kurzusideológiájának és történetpolitikai gondolkodásának egyik legfontosabb alammunkája.**

A szakma ellenben kezdettől fogva erősen kritikus vele szemben.

1925-ben, amikor Szekfű az MTA levelező tagja lesz, teljesítményébe e munkát nem emelik be.

Szekfű Gyula – 1908 óta a Haus- Hof- und Staatsarchiv levéltárosa, a mindmáig legnagyobb formátumú magyar történész – 1916-ban német birodalmi megrendelésre megjelent Magyar állam c. munkájában a keresztény-germán kultúrkörbe illesztve rajzolva meg a magyarság életrajzát.

Aztán 1918 őszén kis 'füzetfélét' akar írni, arról: 'hogyan kerültünk be a bajba és mi tulajdonképpen a bajunk.'

1919 karácsonyán fog a megíráshoz. Így születik meg a

Három nemzedék. Egy hanyatló kor története

Ekkortájt hasonló számvetést sokan készítenek.

Böhm Vilmos, Garami Ernő, Jászi Oszkár, Károlyi Mihály stb. emlékiratai

Szabó Dezső Elsodort falu (1919) Tormay Cecile Bújdosókönyv (1920, 1922)

Gömbös Gyula Egy magyar vezérkari tiszt bíráló feljegyzései a forradalomról és ellenforradalomról (1920).

A forradalmárok szerint a katasztrófa okozói az 1918 előtti elit képviselői a dualizmus utolsó évtizedeinek társadalmi és politikai problémáira (nemzetiségi kérdés, földbirtokstruktúra, választójog) nem tudtak megfelelő választ adni.

Az ellenforradalmárok többsége ellenben Károlyi Mihályt, Kun Bélát és társait okolják.

A háború alatti 'destruktív mozgalmak nemzetellenes aknamunkája', a hátország defetizmusa, a forradalmi vezetők hozzá nem értése:

Szekfű egyik típusba sem tartozik. Katolikus neveltetése, hagyománytisztelete, nacionalizmusa és konzervatív politikai meggyőződése → az ellenforradalmi tábor ideológusai között a helye.

De: nem elégedett meg a forradalmak bírálataival és vezetőik démonizálásával. Mélyebbre akart ásni, a történeteket hosszabb múltbéli folyamat végpontjaként értelmezi.

A két forradalmat Szekfű is „gyökértelen”-nek látja, vezetőiket „pojácák”-nak nevezi, ám alapállása: „jelenség és következmény, mint a mérges daganat is csak jelensége és következése a vér megromlásának”.

A dualizmus utolsó évtizedeinek politikáját Szekfű jobbról, az antiliberális etatizmus és a konzervatív szociálpolitika érvényesülésének hiányáért bírálja.

A liberalizmus a legfőbb eszmei bűnbak, fenntartásait a 19. század elejéig vezeti vissza. „Ilyen általános feloszlásnak – írja – általános hanyatlás kell, hogy előzője lett legyen. (...) Kutatásunkban tehát vissza kell mennünk azon nemzedékig, melyben először jelentkeznek e szomorú emberi sorsok. Ez pedig Széchenyi István nemzedéke, a ”nagy idők nagy emberek” korszaka, az a kor, mely tehát kétségtelenül magában hordozá a későbbi betegségek csíráit.”

Szekfű Gyula múltértelmezésének alapjellemzői: 1. **metodikailag** a szellemtörténeti szempontok érvényesítése. 2. **koncepcionálisan** az egész megelőző évszázad **hanyatlásként** való bemutatása.

A szellemtörténeti iskola abból indult ki, hogy a történelem fő mozgató erői nem a külső, természeti adottságok, (**ezt hitték a pozitivisták**), s nem is a gazdasági alapok (marxizmus) hanem a lelki-szellemi tényezők, amelyek koronként változnak, és népenként különböznek.

Sem a reformkor, sem a dualizmus nem a hanyatlás időszaka.

A nemzeti kultúra alapintézményei jönnek létre.

A Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Színház és a Nemzeti Múzeum.

Megszületik a Bánk Bán, a Himnusz, a Szózat és a Hunyadi László.

Megindult a vasúti közlekedés és a dunai gőzhajóforgalom.

A magyar gazdasági fejlődés üteme közvetlenül a leggyorsabb dán, svéd és német után következett.

A bácskai és a bánáti búzára épülő fővárosi malomipar sokáig első, a századfordulótól pedig második volt a világban.

Budapesten kezdett közlekedni a világ második és a kontinens első földalattija.

Három új egyetem, valamint több új főiskola nyitotta meg kapuit.

Az analfabetizmus aránya a 6 éven felüli lakosság körében 65 %-ról (1869) 33 %-ra csökkent (1910).

→ Szekfű nem az 1918-as összeomlás és Trianon okait tárta fel, hanem a negatív értékekkel felruházott jelenhez konstruált egy szubjektív múltképet.

= történettudományos mezben ideológiai teljesítmény.

- Figyelmeztetett ugyan már 1934-ben *Szekfű Gyula* az ellenforradalmi rendszer alapvető gyengeségeire,
- lehetett ugyan bátorsága az akkori nemzetbe gyakorlatilag be nem fogadott szociáldemokrácia lapjába cikket adni 1941 karácsonyán,
- majd vállalhatta ugyan, hogy nevét adja a hivatalos politika ellen szervezkedő Történelmi Emlékbizottság munkájához,
- *horribile dictu* a statáriális bíróság elé állított kommunista Schönherz Zoltán mellett is tanúskodhatott 1943-ban,
- mindez *nem hatástalanította a Három nemzedék rontó hatását.*
- Mert úgy épített torlaszt az olyannyira szükséges *önvizsgálat* elé, hogy azt sugallta – ma már szinte felfoghatatlanul – nagy erővel:
- **íme ez maga az önvizsgálat, itt van a mély diagnózis.** És e munkának 1940-ben napvilágot látott a hatodik, 1942-ben pedig a hetedik kiadása.

Jó ideje **közhely** annak ismerete, hogy hazánk mozgásterét a trianoni dokumentum roppant mértékben szűkítette,

ám míg 1945 után következményeinek **lebecsülése** volt évtizedeken át szokásos,

addig az elmúlt húsz esztendőben sokak szemében *ismételten* **egytényezős magyarázattá** egyszerűsödött, elhalványodott vagy egyszerűen eltűnt a bukáshoz vezető út, a nemzetközi horizont, a história társadalmi komponense,

miközben ismét divatba jöttek a megcáfoltnak gondolt legendák, hamis magyarázatok.

A magyar diplomácia 20. századi teljesítménye

1918 előtt a közös külügyi szolgálaton belül jól megállták a helyüket, de nem tudták ellensúlyozni a bomlást irányába mutató erőket tendenciákat.

A forradalmak időszakában kezd kiépülni a szolgálat, nem sikerül érdemi tényezővé válni. Sem Károlyi Mihálynak, sem Kun Bélának nem sikerül elérnie, hogy meghívják hazánkat a békekonferenciára.

Az 1919-től ősztől a régi-új kiépülő szolgálat segíti a politikát az európai új rendbe történő beilleszkedésben.

Komoly teljesítmény a népszövetségi kölcsön felvétele, a francia-kisantant ármány elhárítása.

1924-ben nem sikerül elérőtlenítenie a magyar-szovjet diplomáciai kapcsolatok felvételét akadályozó erőket

1926-ban Horthy Miklós mohácsi beszédének elmondásával megakadályozza az irreálisan szorgalmazott magyar-jugoszláv megbékélést

Angol segítséggel jól hárítja az 1929-es szentgotthárdi, az 1933-as hirtenbergi fegyvercsempészési botrány nyomán a kisantant-francia oldal által dagasztott botrányt

Az 1934. évi romai jegyzőkönyvekkel Budapest ügyesn járja a „tojástáncot” Berlin és Róma között

Az 1934 őszi marseille-i gyilkosság nyomán ránk szakadt nagy elszigeteltségből kitörendő a Kánya vezette magyar diplomácia 1937 elejétől a kisantanttal tárgyal

Az 1938 augusztusban Bledben a kisantanttal megkötött ideiglenes megállapodás a két háború közötti magyar diplomácia csúcsteljesítménye

Az első bécsi döntés (1938 november), Kárpátalja visszacsatolása (1939 március) ambivalenciája

1939 augusztusában a Lengyelország elleni német agresszióban való részvételre történő felszólítás elhárítása a 20. századi magyar politika legbátrabb tette

A második bécsi döntés (1940. augusztus), majd a Délvidék visszafoglalása (1941 április) → szembekerülünk London akaratával

A Szovjetunió megtámadásának (1941. június 27.) végzetes következményei = 1941 decemberében Angliával, majd az USA-val kerülünk hadi állapotba

Kállay Miklós (1942 február – 1944. március) kormányzásának mérlege.

A buta legendával szemben nincs „kállai kettős”; nincs kiugrási kísérlet, béketapogatódzások vannak.

Horthy Miklós végzetes tévedése Klessheimben 1944 március 18-án.

Az 1945. januári moszkvai fegyverszüneti megállapodás és az 1947 februári párizsi békeszerződés kapcsolata; magyar békeillúziók

Az elszigeteltség esztendei

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc világtörténelmi jelentősége

A kádári diplomácia sikere az elszigeteltség felszámolásában

Az ENSz-mandátum visszanyerése (1962 december) és az 1963. évi általános amnesztia kapcsolata

Az Apostoli Szentszékkal kötött 1964 szeptemberi megállapodás

A kádári diplomácia sikerei és a belpolitikai folyamatok közötti ellentmondás

A rendszerváltás külpolitikai dimenziója

A Bush-Gorbacsov megállapodás Máltán 1989 decemberében

A rendszerváltás utáni magyar külpolitika alapvetői jellemzői:

1. euró-atlani integráció
2. a regionális együttműködés szorgalmazása
3. A kultúrnemzetkonceptióra alapozott új magyarság-politika

Köszönöm figyelmüket.